

EGLUTÉ

LAPKRITIS * 2004 * NOVEMBER

VOL 55/NR. 9

EGLUTĖ

LAPKRITIS / NOVEMBER / 2004 VOL 55 / NR. 9

PRIE EGLUTĖS SUSIRINKO:

Lapų dienos....1

Pasakų senelės pasakos
Pasaka apie karalaitę....2
Ažuolas....3
Pasaka apie Nendrinuką....7
Trys nuotakos....12

Senolio padavimai,
legendos, istorijos

Vėlinės....19

Vėlinės....20

Mirusiųjų pagerbimo
diena....20

Nemarios
kanklės....21

Lietuvos
karių diena....23

Tikėjimo keliu....16

Galvosūkliai...33

Ar žinai?...30
Juokų maišelį....32

Vaikų kūryba....25

Pirmame viršelyje: Ernestos Bartuškaitės piešinys

EGLUTĖ: mėnesinis lietuviškas laikraštėlis vaikams užsienyje. Išeina 10 numerių per metus; prenumerata - 15 US dol., į Lietuvą ir kitus kraštus - 20 US dol. Atsiųstą medžiagą redakcija taisy ir tvarko savo nuožiūra.

LEIDŽIA: JAV LB Švietimo taryba

REDAKTORĖ: Aušra Spitrienė

ADMINISTRACIJA, MAKETAVIMAS, SPAUSDINIMAS: Ričardo spaustuvė. tel.: 708-430-1911

EGLUTĖ (USPS 169-200)(ISSN 1078-411X) a magazine for children in Lithuanian language. Published monthly except July and August. Yearly subscription \$15.00 single copy \$1.50, to Lithuania and other countries. \$20.00 (USA currency). Published by Lithuanian Educational Council of the USA, Inc., 8812 W. 103 rd. St., Palos Hills, IL 60465. Second class postage paid at Lackport, IL 60441. Postmaster send address corrections to: Eglute Lithuanian Educational Council of the USA, Inc., 8812 W. 103 rd. St., Palos Hills, IL 60465.

Lapų dienos

Eduardas SELELIONIS

Jau plikuos laukuos –
Ražienos,
Bet miške dar
Lapų dienos.

Šiaušdamas lapiją
Žalia,
Vėjas lapams puotą
Kelia.

Spalis juos visus
Šokdina,
Dosniai lietumi
Vaišina.

Iki lašo lapai
Gaudo –
Jau kai kas kai kur
Paraudo..

Tvarką lapkritis
Gražina:
Lapų siautą
Nuramina.

Nuo jo žvilgsnio –
Pikto, šalto –
Jau kai kas kai kur
Pagelto...

Ir be siauto,
Ir be vėjo
Jau ant žemės
Čiužinėjo...

Skraido juoduodegė
Šarka –
Šluoja mišką,
Daro tvarką.

Krinta grakščios gruodžio
Snaigės.
Žalios lapų dienos
Baigės.

Iš avelių debesų
Vėjo siūlu vilnoniu,
Mezga pasaką senelė,
Deda pasakų skrynelėn.
Atsisėsk ir paskaityk
Pasakų šalin sugrižk.

Pasaka apie Karalaitę

Seniai seniai vaivorykštės šalyje
gyveno labai graži karalaitė.

Vieną dieną karalaitė žaidė rūmų
parke. Staiga ji išgirdo keistą garsą.

- Kas ten? – paklausė
karalaitė. Bet niekas neatsiliepė. Ir
ji praskleidė krūmų šakas...

Iš baimės
karalaitė net
šūktelėjo – už
paparčių pasislėpęs

tūnojo keistas padaras....

- Ten pabaisa! – raudėjo karalaitė,
parbėgusi į rūmus. – Niekada daugiau neisiu į
lauką! Aš labai bijau!

Karalius tik galvą kraipė iš
nuostabos. Jis nusprendė pats
išsiaiškinti, kas gi slepiasi jo parke.

Ir ką gi jis pamatė? Pievelėje

Matai, kad pasakose būna daug visokių gražių senoviškų ir nevisai suprantamų žodžių. Bet nenusimink - Genelė tau paaiškins.

Padaras

- visai nežinomas gyvulys.

Šlamštė

- rijo, arba valgė pilna burna.

Užsirūstino

- supyko.

Sumurmėjo

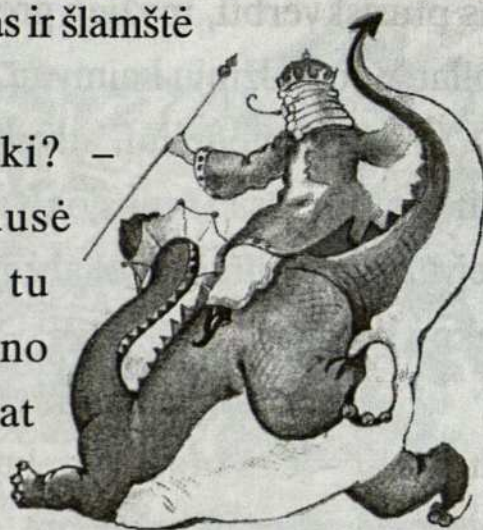
- neaiškiai ir tyliai pasakė.

sėdėjo didelis drakonas ir šlamštė obuolius!

- Ką tu čia veiki? - užsirūstinęs paklausė karalius. - Ir kaip tu drįsai išgąsdinti mano dukrą? Eik ir tuoj pat atsiprašyk!

- O aš tik pažaisti norėjau... - sumurmėjo drakonas, bet paklausė karaliaus.

Raitas ant drakono nugaros parjojo karalius į rūmus. O karalaitė, vos juodu išvydusi, prapliupo taip kvatoti, kad tuoj užmiršo savo baimę. Nuo to karto drakonas gyveno rūmuose. Jis ištikimai tarnavo karaliui - saugojo rūmų vartus, o laisvalaikiu žaisdavo su karalaite.

AŽUOLAŠ

RAIMONDAŠ PAŠKEVIČIUS

Tai buvo seniai seniai, kai medžiai dar vardų neturėjo...

Vienąkart išdygo medelis, apie kurį noriu papasakoti. Jis augo dideliame miške drauge su šimtais brolių. Visi jie lenktyniavo, kuris aukščiau iškels savo viršūnėlę.

Netruko baigtis nerūpestingi metai. Savo liaunomis šakelėmis medeliai įsirėmė į apatines didžiųjų medžių šakas. Negalėdami pro

jas prasiskverbti, mažieji greitai nudžiūvo. Išliko tik tie, kurie augo toliau nuo didžiųjų kaimynų.

Mūsų medeliui, atrodytų, nepasisekė. Kelią į dangų jam taip pat pastojo susiraizgiusios lyg gyvatės šakos. Viršūnėlė susigūžė prieš neįveikiamą kliūtį, lapeliai ėmė leipti ir vysti. Tada iš po žemių atsklido šaknų balsas:

- Šakos šakelės, jūs mano seselės, ieškokit kelio į šviesią saulelę. Kur galit – jėga braukitės, kur negalit – lankstumu skverbkitės. Mes molio, akmens nepabūgom, negi jūs medinio tinklo išsigąsit?

Taip kuždėdamos šaknys siurbė iš žemės syvus ir siuntė aukštyn.

Nelengva buvo šakelėms, ne viena žievės neteko, ne viena ir nulūžo. Bet viršūnėlė prasiskynė kelią, ir netrukus jaunas medis užsikariavo vietą po saule.

Po kelerių metų kraštą nusiaubė baisi sausra. Didesnė dalis miško medžių nudžiūvo. Mūsų medžio šakos sielojosi, kam pirma taip į saulę tiesėsi:

- Jau geriau būtų buvę pavėsyje nuleipti, negu išsvajotos saulės spinduliuose iškepti.

Netekusios vilties šakos pradėjo paskutines vandens atsargas gerti. Bet šaknys jas sudraudė:

- Šakos, šakelės, jūs mano

seselės, taupykit kiekvieną vandens lašelį. Žemė kaip oras karšta ir sausa. Bet ištvert dar galima. Sulauksim dar lietaus.

Taip iš po žemių kuždėjo šaknys ir skverbėsi vis gilyn ir gilyn, kol pasiekė požeminį vandenį. Atsigėrusios šakos pakreipė savo lapus šonu į saulę, pakaitomis slėpėsi viena kitos pavėsyje ir taip ištverė, lietaus sulaukė.

Dar po kelerių metų į sausros išretintą mišką atūžė audra. Rovė medžius su šaknimis ir vertė vieną ant kito.

Braškėjo mūsų medžio kamienas, lūžinėjo šakos, bet šaknys ir vėl kuždėjo:

- Šakos šakelės, jūs mūsų seselės, kas mums ta audra – tik įdūkės oras. Laikykitės tvirtai, ir mes jums padėsime.

Taip ramindamos šakas, šaknys plačiai išsidriekė, lyg milžino pirštais įsikibo į žemę. Ir veltui stūgavo audra.

Po audros iš didelio miško giraitė beliko. Bet vargai dar nesibaigė. Į vieną medį kirto žaibas, ir kilo gaisras. Ugnis ryte rijo medžius.

- Kodėl tylite šaknys? – suošė mūsų medžio šakos.

- Su ugnim nepasigalynėsi, - atsiduso šaknys.

Bet šakos, rodos, net neišgirdo šių žodžių. Jos, stebėdamos paukščius, kurie skrido kuo toliau nuo ugnies, ėmė siūbuoti, linguoti, lyg ruoštųsi skristi kaip paukščiai

- Ar jūs nežinot, šakos šakelės, - sušuko šaknys, - kaip giliai

mes įsiskverbėm į žemę per sausrą ir kaip plačiai išsidriekėm audrai siaučiant?

Bet varguose sutvirtėjusios gumbuotos šakos nepasidavė. Dar stipriau mostelėjo savo „sparnais“, ir mūsų medis išsirovė. Su šaknimis. Šoktelėjo mojuodamas degančiomis šakomis. Vėjo plaikstoma ugnis užgeso. Mūsų medis – apsvilęs, bet gyvas – nusileido saugioje vietoje.

Vėl į žemę įsisiurbusios šaknys sukuždėjo:

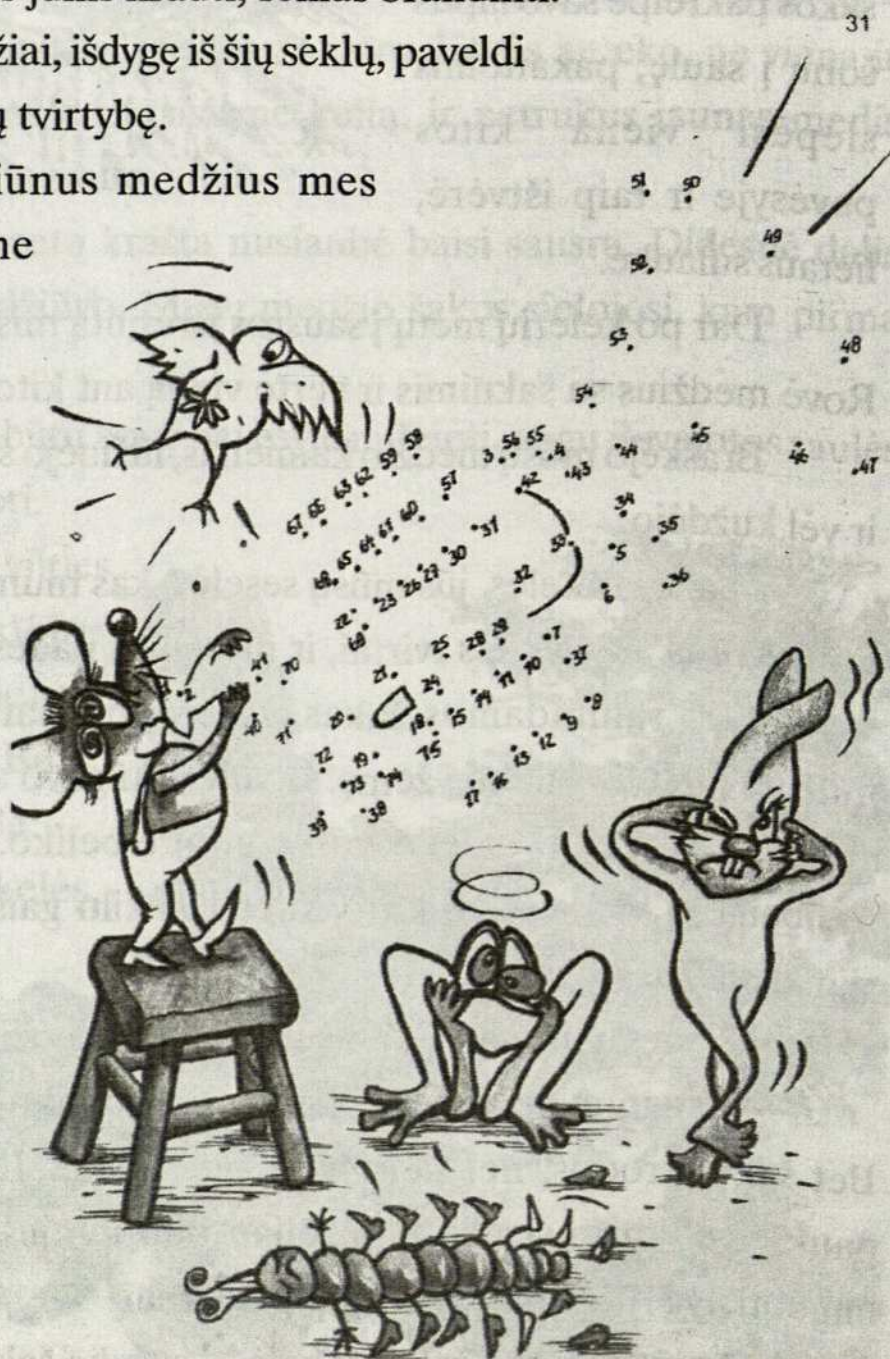
- Šakos šakelės, mano seselės, jūs jau suaugot, jau sutvirtėjot.

Metas jau žiedus jums krauti, sėklas brandinti.

Ir tegul visi medžiai, išdygę iš šių sėklų, paveldi jūsų galybę, jūsų tvirtybę.

Tuos galiūnus medžius mes dabar vadiname
ąžuolais.

Sujunk
taškelius

Eiliuota pasaka

Pasaka apie Nendrinuką

Vytautas KazieLa

Trobelė mažytė
Ant nendrės senos
Pačiuopo, pasupo
Vėjelis delnuos.

Čia sodai žuvelių
Po vandeniū želia.
Iš tolo, iš tolo
Sužvengia žirgelis.

O ežeras šiaušias,
Banga bangą gena...
Tai kas gi, vaikeli,
Trobelėj gyvena?

Žuvis jis ar paukštis?
Kai apsemia rūkas,
Ant slenksčio sustoja
Mažytis berniukas

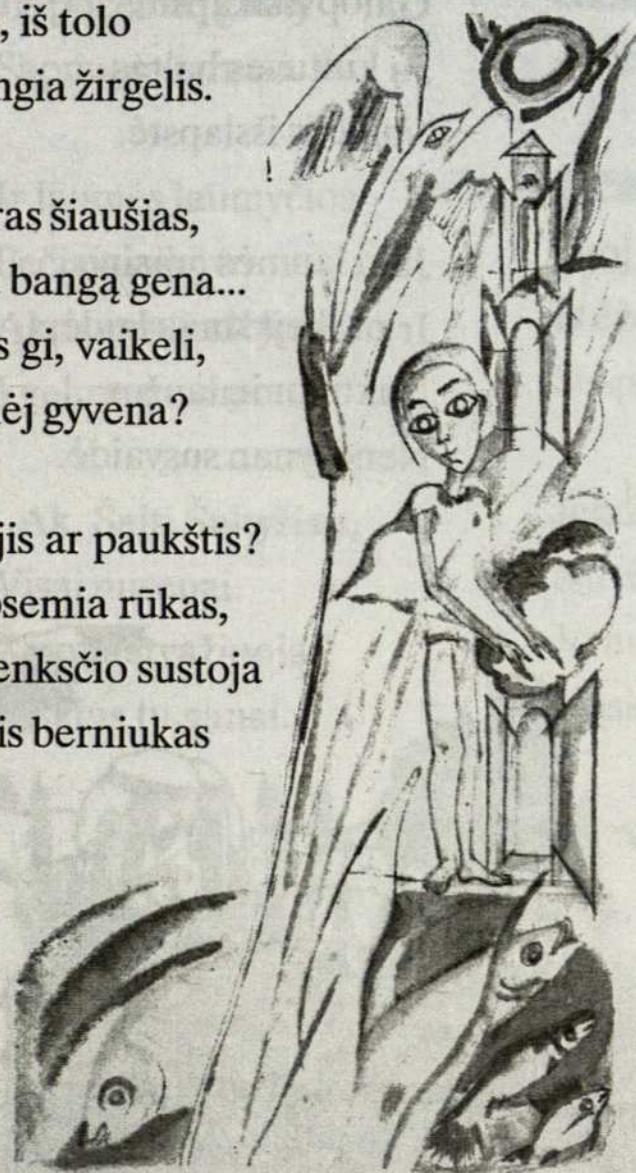
Ir tyliai dainuoja,
Ir šokyje sukas...
Tu jį pamatysi...
Vardu Nendrinukas.

Mažytis berniukas
Per naktį nemiega:
- Žuvelės, nurimkit,
Pasaugosiu miegą.

Ir tu, auksažvyne,
Užmerk akeles.
Tėvulis žvaigždulis
Uždegs žvaigždeles.

Bet laumėms ramybė
Tą naktį pabodo.
Sukirdę subildo
Prie akmenio juodo.

Čia plaukus šukavo,
Čia kojas mazgojo.
Galiausiai jauniausia
Ant šluotos atjojo.

Ji upės pakrantėj
Išlygino rūką
Ir pratarė tyliai:
- Mačiau Nendrinuką...

Ir numetė laumės
Nepabaigtą žlugtą:
- Tai bent naujienėlė,
Suzmegtum, surūgtum!

Trumpai pakalbėję,
Kasas susisuko,
Mat nutarė visos:
- Sugausim berniuką!

Į ežerą laumės,
Vaikelis – ant kranto,
Ir tyliai kikeną
Smilgelę pakramtęs.

- Jisai ten nubėgo, -
Viena kitai sako.
Susiglaudžia nendrės
Ir užpina taką.

Atrodo, be vėjo
Pakyla bangelė.
Ir tyliai, vienodai
Siūbuoja nendrelė.

Kol laumės iš liūno
Galop išsikapstė,
Jų kultuves baltas
Vaikelis išslapstė.

Jam laumės grasino
Ir prakeiksmus laidė,
Naktigonių laužus
Nendrynan susvaidė.

Atrodė, laumyčios
Iš pykčio tuoj plyš.
Iš didelio gaisro
Išėjo tik piš...

- Ugnim neįveikę,
Įveiksim šalčiu!
Pasieksim trobelę
Tarp liūnų plačių!

Po akmeniu Šalčio
Šaltyšiaus namai.
Jis požemių guoly
Sapnuoja ramiai.

Ir laumės laumyčios
Pečiais įsikirto.
Akmuo sujudėjęs
Į gelmę nuvirto.

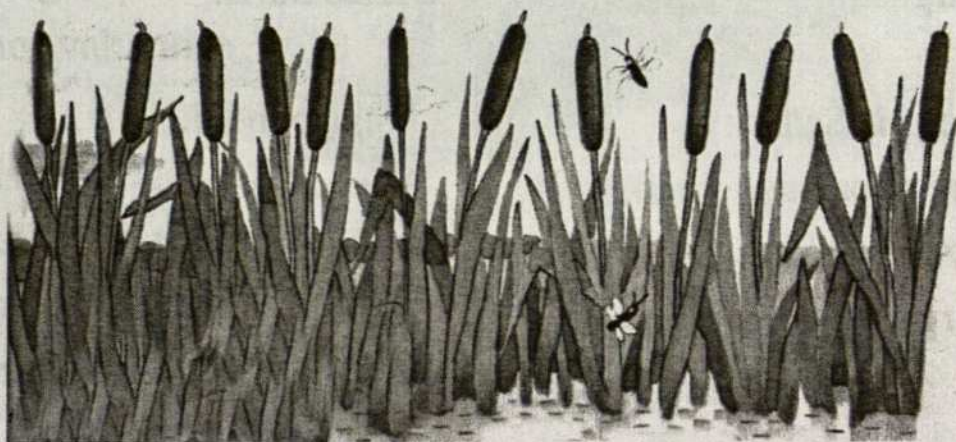
- Ak, Šalti Šaltyšiau,
Visai nusenai.
Žiema atvažiuoja,
Kiškius tu ganai.

- Aū! – kad sustaugė
Apgautas Šaltyšius.
Kaltai sumirksėjo:
- Prisnūdau netyčia...

Tačiau gal suspėsiu,
Tuoį Šiaurį vedu! –
Ir ežero plotai
Suspindo ledu.

Jėgos nebetekęs
Nuvirto Šaltyšius.
Jo nutiestu tiltu
Nuskriejo laumyčios.

Suradęs tarp nendrių
Suklupusį Šiaurį,
Jam galvą paglostė;
- Apgautas tu žiauriai...

Abu jus apgavo
Kartu su Šalčiu. –
Ir Šiauriui nukirpo
Berniukas karčius.

Įvirto trobelėn
Pikti gaivalai
Ir puolė naršyti
- Dabar pakliuvai!

Jų klastą stebėjo
Berniukas prie upės,
Į nendrių skrandelę
Šiltai susisupęs.

- Už šitokius pokštus,
Velniaraisčio mergos,
Visas jus nubausiu!
O, vargas jums, vargas...

Priėjo prie Šalčio:
- Visai nebaisus. –
Mažytėm žirklutėm
Nukirpo ūsus.

Dabar prie trobelės
Jau sniego prisnigo.
Belaukdamos laumės
Netyčia užmigo.

- Trobelę statysiu,
Šita jau žema,
Mažyčiai langeliai,
Krosnelė sena.

Stebėsiu, ką laumės
Nubudę darys. –
Tvirtais šalčio ūsais
Užrišo duris.

Į langą pabeldė:
- Miegoti gana!
Jau dega trobelė,
Trobelė sena!

Tą rytą saulutė
Raudona tekėjo,
Ir laumės apgaule
Lengvai patikėjo.

Pro kaminą puolė –
Ištrigo pirmoji.
Pro langą pabandė –
Išlindo tik koja.

- Nurimkite, laumės,
Už pokštus visus
Suverpsit per žiemą
Jūs Šiaurio karčius.

Suverpę išausit
Man kilimą marga,
Kad juo aš galėčiau
Skrajoti be vargo!

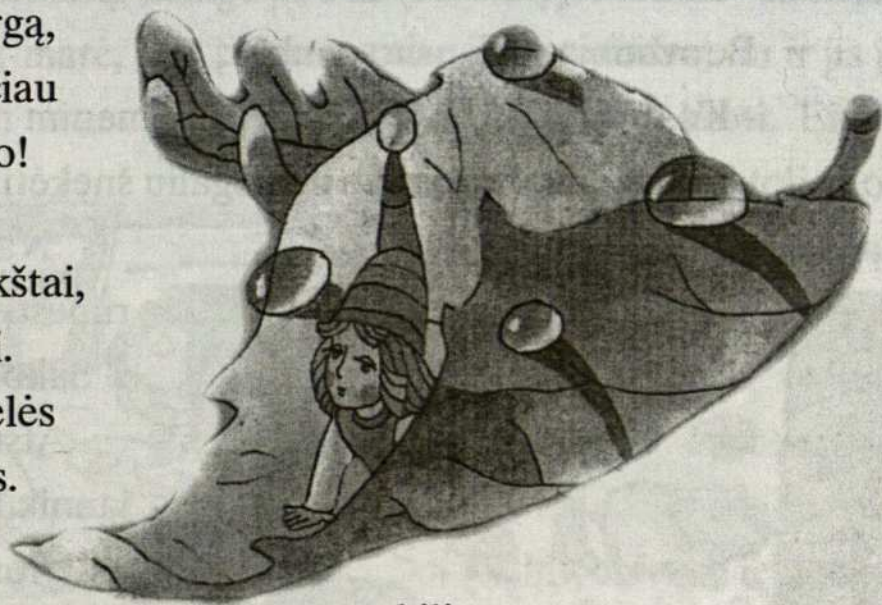
Ne šalčio tai pokštai,
Ne laumių kerai.
Tai dūzgia staklelės
Žiemos vakarais.

Praeisi pro šalį,
Pažvelk pro langelį –
Tai raštų margumas,
Gražumas, vaikeli!..

Ir pasaka mūsų
Arti pabaigos,
Išnyks laumių burtai,
Vanduo subanguos.

Pavasariu dvelkia
Drėgni vėjo gūšiai.
Pašildys saulutė –
Ištirps Šalčio ūsai.

Kas traška, kas baldos
Be kelio nakčia? –
Velniaraistin grįžta
Laumyčios slapčia.

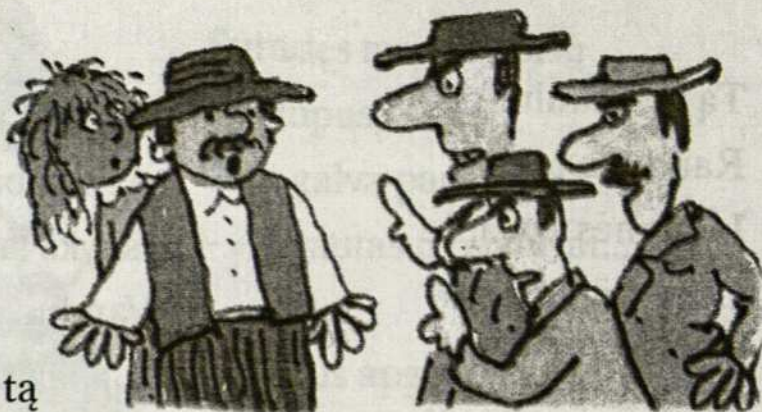

Ant kilimo margo
Praskriejo berniukas
Ir tu pamatysi...
Vardu Nendrinukas.

Trys Nuotakos

Lietuvių pasaka

Buvo toks ūkininkas, jis turėjo vienturtę dukterį. Kažin iš kur atėjo pas tą ūkininką trys jaunikiai. Sako tie jaunikiai tam ūkininkui:

- Kai mes kitąsyk atjosim, kad turėtum visiems trims po dukterį, o jeigu neturėsi, tai mes tau galą padarysim.

Ką jis dabar darys? Juk tik vieną dukterį turi, iš kur dar dvi gaus? Rūpinasi žmogus, nežino, kur pasidėti.

Bet syki, važiuodamas į miestą, sutiko tokį senuką. Sako tas senukas:

- Pavėžėk mane.

O tas žmogus pratarė:

- Gali sėst, - ir vėl tyli.

Bevažiuojant klausia senukas:

- Ko tu toks liūdnas? Kodėl tu su manim nieko nešneki?

- Kad aš jau iš rūpestio nė negaliu šnekėti.

- Na koks tas tavo rūpestis?

Sako tas žmogus:

- Atsibeldė anąsyk trys jaunikiai, ir jie nori, kad aš jiems visiems po dukterį duočiau, o aš tik vieną turiu. Ir, - sako, - jau rytoj atjos. Jei

neturėsiu visiems po vieną, tai jie man galą padarys.

- Nebijok, žmogau, aš tave pamokysiu. Tu šiąnakt įleisk į klėtį kumelę, kiaulę ir dukterį, o ryt pamatysi, ką ten rasi.

Padėkojo žmogus senukui už patarimą. Senukas nuėjo, o jis nuvažiavo į miestą, nupirko gėrimų vestuvėms, parvažiavo namo. Vakare įvedė į klėtį kumelę, įleido kiaulę ir dukterį.

Rytą atidarė tas žmogus klėtį, žiūri – stovi trys mergos kaip viena! Niekas jų negali pažinti ir visos jų tėvu vadina.

Atjojo tie jaunikiai, visi po vieną apsivedė ir išsivežė. O kur ir kas jie, žmogus ir liko nežinąs.

Praėjo pora metų, išsiilgo jis dukters. Eitų jos ieškoti – nežino nė kur eiti. Jis tik matė, kad į žiemų pusę jie nuvažiavo, tai ir jis į

tą pusę eina ieškoti. Eina eina, jau nuėjo gana toli nuo savo namų, ir rado žmogų akmenis skaldant.

- Padėk Dieve!

- Dėkui! Kur eini, žmogau?

- Einu dukters ieškoti.

- Na, tai aš tavo žentas, eime pas mane.

Nuėjo pas žentą, žiūri

– ten viskas nešvaru, apsvėlę, tiek puodai, tiek dubenys, ir troboj pilna nešvarumų. Ten jam duoda valgyt, bet jis nieko nenori, kad taip nešvaru. Mano sau: „Tai čia gyvena toji mano kiaulė“.

Jis tuoj atsisveikino ir išėjo

kitos ieškoti. Beeidamas rado

žmogų girioj medžius kertant. Tas žmogus klausia:

- Kur eini žmogau?

- Einu dukters ieškot.

O tas jį pažįsta:

- Aš tavo žentas, - sako. – Ar tu manę nepažįsti?

Atėjo pas tą į svečius. Jo pati, kur tik eina, vis juokiasi, vis žvengia. Žmogus sako sau: „Ir čia ne mano duktė, bet toji kumelė“.

Atsisveikino, išėjo toliau. Einant pamatė žmogų ariant. Tas jį pažino, klausia:

- Žmogau, kur eini?

- Einu dukters ieškoti.

- Na tai, - sako, - aš tavo žentas. Eime namo.

O kad atėjo namo, tuoj duktė linksmi jį pasveikino. Ten jam viskas gražu, ramu, švaru buvo, ten jis maloniai pasisvečiavo.

NUSPALVINKITE

Tikėjimo keliu

Sigutės prisiminimai iš Vilniaus

Šią vasarą Sigutė su tėveliais lankėsi pirmą kartą Vilniuje.

Lietuva – Sigutės senelių kraštas, nes tėveliai buvo gimę jau čia, Amerikoje. Nors močiutė ir

Aušros (Medininkų) vartų koplyčia.

nekeliaavo su jais, bet tėveliai turėjo Lietuvoje daug giminaičių. Šie daug kur juos pavežiojo ir daug ką aprodė.

Patiko Sigutei Lietuva, bet giliausi išpūdžiai pasiliko iš Vilniaus. Tai buvo toks keistas, senas ir paslaptingas miestas.

Belankant Aušros Vartų koplyčią, Sigutei pasidarė labai liūdna bežiūrint į tą didžiulį Dievo Motinos Marijos paveikslą, į tas dideles, beveik verksmingas, akis, į tas smulkutes, maldingai sukryžiuotas Jos rankas.

Tą popietę, besiilsint gražiam Bernardinų sode prie Vilnelės, Sigutė užpylė gidę Gaudvilę klausimais:

- Kodėl Dievo Motinos Marijos paveikslas tokiu liūdnu veidu? Kodėl jis tokioje keistoje, aukštai esančioje koplyčioje? Kodėl žmonės gatvelėje priešais koplyčią atsiklaupę meldžiasi? Kodėl po koplyčia yra tokių storų sienų keisti vartai?

Gaudvilė, pajutusi, kad Sigutės klausimai nesibaigs, paprašė jos tėvelių leidimo papasakoti Aušros Vartų istoriją. Sigutės tėveliai, tos istorijos irgi nežinodami, net paprašė, kad mieloji gidė jiems papasakotų.

- Seniai seniai visą Vilnių supo 2 – 3 metrų storumo mūrinė siena, kai kur siekdama net 10-ties metrų aukštį. Ji buvo pradėta mūryti 1503 m. D.L.K. Aleksandro įsakymu. Siena buvo skirta Vilniaus miesto apsigynimui nuo priešų. Joje buvo įrengti penkeri (vėliau dar penkeri)

Aušros vartų Dievo Motina.

ginamieji vartai. Aušros arba Medininkų vartų pamatan buvo padėtas didžiulis akmuo. Jo viduryje buvo įmūryta tuometinių pinigų ir sidabrinė lenta su įrašu.

Siena išstovėjo beveik 300 metų. Patobulėjus ginklams gynybinė siena neteko savo reikšmės. Vilniaus gubernatorius, gavęs caro leidimą 1799 m., įsakė sieną nugriauti. Iki 1805 m. buvo išgriauti ir miesto vartai bei bokštai. Liko tik vieni – Aušros, arba Medininkų vartai.

- Kodėl, panele Gaudvile, sakote: „Aušros arba Medininkų vartai?“

- Ogi todėl, Sigute, kad pro Aušros vartus ėjo kelias per Medininkus į Ašmeną. O dar anksčiau jie buvo vadinami Krėvos vartais, nes pro Aušros vartus kelias ėjęs ir į Krėvą. Aušros vartų vardas atsiradęs vėliau.

- Ačiū, panele Gaudvile, o kaip atsirado paveikslas?

- O, Švč. Marijos paveikslas yra garbinamas kaip stebuklingas jau apie 300 metų, - tęsė savo pasakojimą gidė

Gaudvilė. – Jį globojo vienuoliai karmelitai. 1671 m. karmelitai pastatė virš Aušros Vartų medinę koplyčią ir ten perkėlė Švč. Mergelės Marijos paveikslą. Koplyčia sudegė, bet vėliau buvo pastatyta mūrinė koplyčia. Išgelbėtas iš gaisro paveikslas vėl buvo perkeltas į koplyčią.

Žmonės prie jo, ir gatvelėje priešais koplyčią, meldėsi į Dievo Motiną, prašydami įvairiausių užtarimų. Giesmėse Ji buvo garbinama kaip „Didi apgynėja Gedimino miesto“. XVII a. vilniečių auksakaliai padirbdino Švč. Mergelei Marijai labai menišką, sidabrinį rūbelį, o 1927 m., popiežiaus leidimu, Ji buvo iškilmingai karūnuota auksine karūna.

- Bet kas tą paveikslą nutapė? – vėl pertraukė gidę Sigutė.

- Niekas tikrai nežino, Sigute. Jis buvo tapytas ant aštuonių sujungtų lentų. Manoma, kad tapytojas buvęs italas.

- O, Ji tokia graži, ir tokia liūdna... – atsiduso Sigutė.

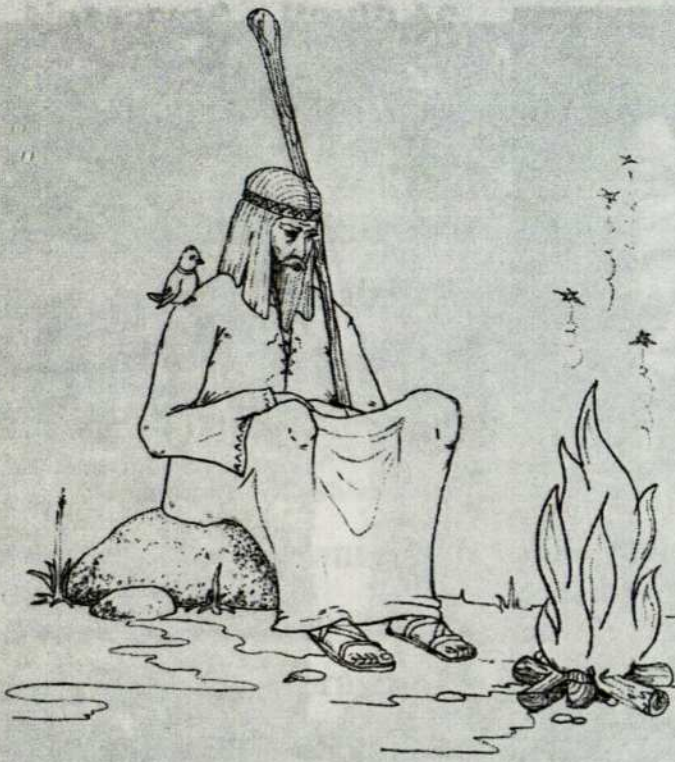
- Taip, Ji labai graži... – pritarė Gaudvilė. – Spėjama, kad menininkas Švč. Mergelės Marijos bruožus modeliavo iš Barboros Radvilaitės, Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Žygimanto Augusto žmonos. Išlikęs kunigaikštienės portretas yra labai panašus į Aušros Vartų Dievo Motinos Marijos veidą. Gal tas pats menininkas tapė abu paveikslus? Jei taip, tai paveikslas turėjęs būti tapytas Vilniuje apie 1530 – 1540 metus, kai tebegyveno gražioji Barbora Radvilaitė.

Gaudvilė nutilo.

Susimąščiusi Sigutė tyliai meldėsi: „O, didi apgynėja Gedimino miesto, brangioji Dievo ir mūsų Motina Marija, melski už Lietuvą ir mus visus.“

Švč. Mergelės Marijos šventė Aušros Vartuose yra lapkričio mėn. 16-ą dieną.

„Eglutė“ 1996 m.

Kiek legendų, padavimų
Mūs senoliai vis dar žino.
Buvo tai labai seniai,
Kai gyveno milžinai,
Laumės gelsvą kasą pynė
Iš tautosakos lobyno.

Vėlinės – mirusiųjų atminimo diena

VĖLINĖS

Stasys Gutautas

Vėlų rudenį apmiršta medžiai. Vysta gėlės. Gamta pasiruošia žiemai. Pasiruošia, kad vėl atgimtų. Žmonės irgi panašūs į gamtą. Gimsta, užauga, sensta ir miršta.

Todėl ir Vėlinės esti vėlų rudenį – lapkričio mėnesio 2 dieną.

Artėjant šiai dienai, žmonės skuba aplankyti savo mirusius artimuosius.

Kapų kauburėliai pražysta chrizantemų žiedais. O Vėlinių vakarą visos kapinės nušvinta žvakių šviesa. Ugnis reiškia gyvųjų ir mirusiųjų ryšį. Tegul nelieka mūsų kapinėse nė vieno užmiršto kapo.

Uždek žvakutę tiems, kurių nėra kam prisiminti.

Senolis girdėjo - jūs
irgi paklauskite ir
kitiems pasakykite ko
liaudies išmintis moko.

PATARLĖS IR PRIEŽODŽIAI

*Ir šalčiausia žiema
bijo pavasario.*

*Iš dainos žodžio
neišmėsi.*

*Akys dvi, kelių
šimtai.*

*Jaunas dabiniasi,
senas mokiniasi.*

*Daug norėsi, mažai
turėsi.*

*Nėra to blogo, kad
neišeitų į gerą.*

VĖLINĖS

Brutė Baltrušaitytė

Vėlinės

Ant kapų gėlės.

Gal čia tavo senelio

Vaikšto šešėlis?

Gal baltagalvė močiutė

Nematomą ranką tiesia? –

Vaike, uždeki žvakele,

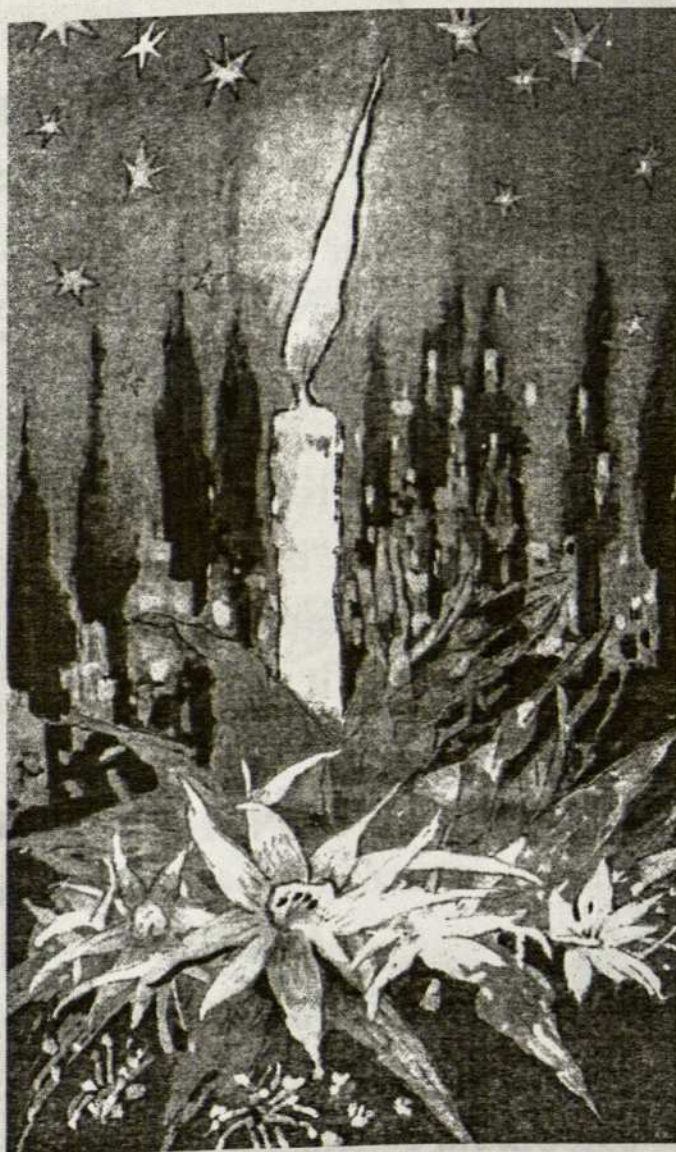
Pašvieski –

Vėlėms...

Paklausyki –

Vaikšto žemės keliais

Dar syki...

Mirusiųjų pagerbimo diena

Ši diena nepanaši į kitas šventes. Tą dieną niekas nesidžiaugia, nesilinksmina. Mirusius gimines, artimuosius, žymius tautos žmones pagerbiame tyliai, susikaupe. Per Vėlines žmonės tvarko, puošia kapus. Visose Lietuvos kapinėse ir kapinaitėse išsižiebia tūkstančiai žvakelių. Senovės lietuvių mirusiųjų pagerbimo šventė vadinosi Ilgės. Ji buvo švenčiama rudenį, nuėmus derlių, kapinėse ir namuose. Žmonės vaišindavosi, minėdavo mirusiuosius. Vėlėms taip pat padėdavo maisto, nuliedavo gėrimo.

NEMARIOS KANKLĖS

Pagal P. BANDORIŲ

Narsiai kariavo mūsų proseneliai su būriais savo amžinųjų priešų – kryžiuočių. Be maldavimo pasigailėti, be dūsavimų ir verksmo žiūrėjo mirčiai į akis Lietuvos kareiviai, tautos sūnūs, suprasdami, kad jie aukoja gyvybę karštai mylimai Lietuvai.

Tarp drąsios Lietuvos kariuomenės eilių, narsiai baisiojo priešo puolimą pasitikusių, visur, kur virė kruvinas mūšis, blizgėjo auksinės kanklės ir skambėjo galinga, iškilminga seno vaidilos Rimvydo giesmė. Jis stovėjo be ginklų, be kepurės, žilais, it sidabriniais plaukais švytuodamas.

Karštai žėrėjo tamsiai mėlynos senelio akys, galingai skambėjo jo balsas, žadindamas tautiečius ginti tėvynę ir nesigailėti savo gyvybės. Jo seni pirštai ant kanklių stygų lankstėsi, paskleisdami ugningą melodiją. Bet ir iki šiol neregėtas lietuvių narsumas negalėjo sulaikyti daug skaitlingesnio ir geriau apsišarvavusio priešo. Jau krito du narsiausi kareiviai – senojo vaidilos sūnūs – Kęstutis ir Algirdas – tėvo ir visos Lietuvos viltis. Jie krito drauge, lyg du ąžuolai Perkūno nutrenkti, ir jų kraujo lašai pataškė tėvo kanklių stygas.

Baisus prakeiksmas lietuvių tautos žudytojams, mylimųjų sūnų užmušėjams išsiveržė iš pabalusių vaidilos lūpų. It sužeistas

liūtas, jis šoko ten, kur laukė visų didžiausias pavojus, ir švytruodamas savo kanklėmis, savo giesme kurstė lietuvių narsumą, liepdamas atkeršyti už užmuštus sūnus, už tėvynę, kurią neprieteliai norėjo pavergti. Kryžiuočiai, pamatę, kad beginklis senis savo dainavimu labiau ir labiau gaivina mažėjantį narsuolių būrį, nusprendė nutrenkti įkyrų žilabarzdį ar sugauti ir nutildyti jo kankles amžinai.

Patys stipriausi kryžiuočiai puolė senelį, bet lietuviai stipria siena apsupo jį, ir nors eilės retėjo, bet prieš įniršusius kryžiuočius iškilmingai tebestovėjo žilagalvis vaidila su aukso kanklėmis rankose...

Kruvinoji kova tęsėsi visą dieną, ir tik temstant kryžiuočiai tegalėjo pasidžiaugti pergale. Beveik visi lietuviai, visi jaunieji narsuoliai krito plačiame kovos lauke. Paskutinis krito nuo paties kryžiuočių viršininko kardo senasis Rimvydas, kuris stebuklingai buvo išlikęs iki galo. Senelis krito, kietai suspaudęs savo auksines kankles ir jo sidabriniai plaukai uždengė paausutas stygas.

Laimėjusieji kautynes ilgai linksminosi. Senojo vaidilos kūną užkasė drauge su jo kanklėmis, nes sustingę pirštai stipriai jas laikė. Su baime užkasė kryžiuočiai senelį ir jo kankles, o paskutinė likusi styga, netyčia užgauta, nuskambėjo liūdnei ir jos aidas pasklido po visą nelaimingą šalį.

Nuo to laiko daug metų praslinko. Kryžiuočiai pradingo. Lietuva apsikrikštijo. Ten, kur seniau ošė šimtamečiai miškai, išaugo dideli miestai. Senasis lietuvių tikėjimas išliko tik pasakose ir istorijos lapuose, bet užkastos į žemę kanklės nesudulėjo. Jos išliko per amžius... Ramus, bet stiprus jų balsas gaudžia iš vienintelės stygos ir

kursto tėvynės, papročių, tautos praeities meilę.

Amžinai skambės kanklės ta viena nuostabiausia styga. Jų balsas susijungs su ąžuolų ošimu, su lakštingalos suokimu ir su lietuvių dainomis... Taip pats vaidila išpranašavo. Ir dabar žmonės vadina Lietuvą dainų kraštu. Sugriuvo pilys ir bokštai, žuvo galingieji valdovai, bet kanklių nuostabasis balsas pasiliko, nes jis giliai giliai įsmigo į žmonių širdis.

Lapkričio 23-oji – Lietuvos Karų diena

Šią dieną kartu su kariuomene švenčia ir visa tauta, kuri savo karį gerbė nuo senovės.

Lietuviai buvo ramūs, taikūs, draugiški ir vaišingi. Be galo mylėjo savo Tėvynę, dievus, senuosius papročius, gerbė tėvus ir senolius. Vertėsi lietuviai žemdirbyste, žvejyba ir medžiokle.

Priešams pradėjus nuolat puldinėti Lietuvos žemes, lietuviai buvo priversti imtis ginklo, išmoko jį valdyti, tapo gerais kariais. Priešų skaičius jų negąsdino – jie stengėsi laimėti kovą staigiu puolimu arba gudrumu. Taip dideliuose mūšiuose nugalėjo stiprias kariuomenes: 1236 m. Saulės – Kalavijuočių ordino, 1260 m. prie Durbės – Kryžiuočių ordino, 1362 m. prie Mėlynųjų vandenų – Aukso Ordos: 1410 m. Žalgirio lauke kartu su lenkų kariais galutinai sutriuškino Kryžiuočių ordiną, 1506 m. prie Klecko įveikė Krymo totorių, 1514 m. prie Oršos – Rusijos, 1605 m. prie Salaspilio – Švedijos, 1621 ir 1673 m. prie Chotimo kartu su lenkais – Turkijos, 1564 m. prie Ūlos – Rusijos kariuomenes ir laimėjo daug kitų mažesnių mūšių.

Nepavykus puolimui, didvyriškai žūdavo. Taip įvyko ginant 1336 m. Pilėnų pilį, 1362 m. – Kauno pilį.

1382 m. prie Jurbarko pirmą kartą sugriaudėjo lietuviškieji

artilerijos pabūklai.

Per amžius Lietuva turėjo gabių karvedžių: kunigaikščius Margirį ir Vaidotą, didžiuosius etmonus Konstantiną Ostrogiškį, Joną Karolį Katkevičių, Kristupą Radvilą II, Leoną Sapiegą, Kazimierą Pacą ir daugelį kitų.

Praradus valstybingumą ir prasidėjus 1794 m. sukilimui, lietuvių kariai didvyriškai kovėsi

su Rusijos kariuomene gindami Varšuvą ir Vilnių. Bandėme atgauti savo laisvę 1831 ir 1863 m. sukilimuose. Tada lietuvis ūkininkas tapo kariu ir kovėsi su priešais.

1919 – 1920 m. jauna Lietuvos kariuomenė kovėsi su daug stipresniais priešais ir juos nugalėjo. Už tėvynę paaukojo savo gyvybę eiliniai Povilas Lukšys, Pranas Eimutis, karininkas Antanas Juozapavičius ir daug kitų vyrų.

1940 m. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, jos gerai ginkluota ir paruošta kariuomenė buvo sunaikinta. Daug lietuvių karininkų ir kareivių su šeimomis išvežė į Sibirą, nemažai sušaudė. Krauju apsravo Lietuva ir pokario metais. 1944 – 1954 m. apie 20 tūkstančių Lietuvos partizanų, tarp jų daug jaunimo, žuvo kovose su okupantais.

Šiandien Lietuva vėl laisva, ją saugo jauna Lietuvos kariuomenė. Joje tarnauja jūsų broliai, kupini ryžto apginti Tėvynę nuo priešų.

Arvydas Počiūnas

*Vytauto Didžiojo karo muziejaus
skyriaus vedėjas*

Iš mūsų kūrybos

JAV LB Švietimo Tarybos
apdovanoti rašiniai, 4 – 6 kl.

Vargo Mokykla

Ir vakar ir šiandie,
Minty ir darbe –
Švenčiausioji šventė,
Gražiausia kalba

J. Strielkūnas

Šie poeto žodžiai šlovina lietuvių kalbą, kurią norėjo sunaikinti rusai, vokiečiai, lenkai.

1864 – 1904 m. Rusijos valdžia buvo uždraudusi ne tik lietuviškas mokyklas, bet ir dėstyti lietuvių kalbą. Beveik kiekviename dideliame kaime veikė slaptos mokyklos.

Šaltom žiemos popietėm kaimo vaikai rinkdavosi į vieną trobą. Susėdę aplink didelį stalą, traukė iš užančių knygeles, kokią kas turėjo: kas kalendorių, kas maldaknygę, kas giesmyną, o kas ir tikrą elementorių. Vaikus mokydavo daraktoriai, slaptųjų mokyklų mokytojai. Geriausias mokinyš sėdėdavo prie lango ir saugodavo kelią. Jei pasirodytų svetimi, vaikai žaistų ratelį.

Iki vėlaus vakaro mokydavosi skaityti, skaičiuoti, katekizmo, klausėsi mokytojo pasakojimo apie Lietuvos praeitį.

Sutemus, po vieną išbėgiodavo po namus. Rytojaus popietę rinkdavosi jau kitoje troboje.

Petro Rimšos skulptūra
„Vargo mokykla“

Skulptorius Petras Rimša sukūrė skulptūrą „Vargo mokykla“. Joje – už verpimo ratelio sėdi mama, šalia – jos sūnelis. Ant kelių – lietuviška knyga. Ratelio apačioje yra slėptuvė knygai paslėpti. Kambario viduryje guli šunelis. Jis yra sergėtojas. Pagal šunelio reakciją mama suspės paslėpti knygą, jeigu kartais žandarai ateitų daryti kratos.

Tikriausiai mūsų senoliai gyveno pagal išmintį: „Kas savo kalbą niekina, kitos neišmoks“, todėl ir šiandien lietuvių kalba skamba ne tik Lietuvoje, bet ir daugelyje pasaulio šalių.

Greta Karvelytė
Čikagos mokykla

SESELĖS MARIJOS SLAPTOS PAMOKOS

Saulė tik prašvito, bet man labai sunku išlipti iš lovos, nes kambarys labai šaltas. Tai šiandien aš nutariau dar pagulėti lovoje keletą minučių ir pagalvoti apie geresnius laikus. Koks geras

Spaudos draudimo
laikotarpio knygos

gyvenimas buvo prieš 1864 metus, kai nebuvo priespaudos laikai.

Aš prisimenu geresnį gyvenimą Šiaulių miesto vienuolyne. Būdavo taip smagu su kitomis seselėmis lietuviškai pasimelsti, dirbti kartu ir eiti į bažnyčią kartu. Tais laikais mes tikrai neįvertinom savo lietuviškų maldaknygių ir, kad galėdavom eiti į bažnyčią pasimelsti kada tik norėdavom. Sunku įsivaizduoti, kad jau prabėgo dešimt metų kai rusai uždarė vienuolynus ir bažnyčias ir uždraudė statyti kryžius pakelėse. Jie net uždraudė mūsų pradinės mokyklas ir manėm kad mes surusėsime.

Bet man, kad ir šalta šioje trobelėje, pagalvodama apie knygnešius ir kitus drąsius savanorius aš lipu iš lovos, nes aš žinau, kad man reikia paruošti pamoką Alytei, Marytei ir Jonukui. Jų tėveliai nutarė neleisti juos į valdišką rusišką mokyklą, tai jie kasdieną ateina į mano trobelę ir mes slapta mokomės kaip lietuviškai skaityti ir rašyti. Nors valdžia ir galėtų nubausti mane ir jų tėvelius, mes nenorime tapti rusais. Todėl mes slapta skaitysim ir rašysim lietuviškai.

Šiandien aš manau, kad bus gera pamoka. Mūsų vyskupas Motiejus Valančius pradėjo Tilžėje spausdinti naujus lietuviškus elementorius ir tiktai vakar knygnešys Jonas mums paliko vieną knygele. Šiais laikais mes negaunam daug naujų knygų, tai bus labai smagu. Mes niekada netapsim rusais.

Knygnešys
Jurgis Bielinis

Kendra Kiršonytė

Los Angeles Šv. Kazimiero mokykla

Vargo Mokykla

Carinė rusų valdžia uždraudė lietuviams skaityti lietuviškai. Jie negalėjo nei skaityti, nei rašyti, nei kalbėti, nei melstis lietuviškai. Lietuviai žmonės buvo verčiami kalbėti rusiškai, nes rusų valdžia norėjo, kad lietuviai pamirštų savo kalbą. Lietuviai

norėjo, kad jų vaikai nepamirštų savo kalbos, tai jie mokino juos savo namuose. Tokios mokyklos buvo vadinamos vargo arba daraktorių mokyklos. Tokiose mokyklose tėveliai ir mamytės mokė savo vaikučius kaip skaityti, kalbėti ir rašyti lietuviškai. Jie turėjo apsimesti, kad jie daro kitus darbus, kad atėję žandariai nežinotų, kad jie mokosi lietuviškai. Tai mamytė dažniausiai verpdavo ar ausdavo, o tėveliai dirbdavo kitus namų ūkio darbus. Todėl pagrindinis vargo mokyklos atvaizdas yra mamytė prie ratelio, o šalia vaikutis atsivertęs lietuvišką knygą. Todėl per kartų kartas išliko lietuvių kalba. Panašiai, bet kitomis sąlygomis, mūsų mamytės taip pat moko mus šiandieną Amerikoje – tarp visų savo darbų ir rūpesčių, kad mes išmoktume lietuviškai ir išmokytume savo vaikus.

Monika Girniūtė
Bostono mokykla

Vargo Mokykla

Tai buvo gražus ir šiltas vakaras, mama buvo prie karvės, tėtis darbavosi kieme. Grįžusi mama pakvietė mus visus į kambarį, mes valgėme blynus ir gėrėme pieną. Kai aš ir mano brolis valgėm, mama ir tėtis pasakė, kad šiandien mes mokysimės. Aš ir mano brolis nieko nesupratome. Mama pasakė, kad ji ir tėtis bus mokytojai, o mokykla vadinsis

„Vargo mokykla“. Mano brolis paklausė, kas yra „Vargo mokykla“? Mama pasakė, kad vargo mokykla yra mokykla, kur tėtis arba mama moko savo vaikus lietuviškai. Aš paklausiau, kada prasidės „Vargo mokykla“? Mamytė pasakė, kad dabar.

Mes nuėjome į kambarį, mama uždegė žibalinę lempą ir mes pradėjome skaityti seną lietuvišką knygą. Po to mama man davė popieriaus lapą ir ten buvo užrašyta lietuviška abėcėlė. Mama pasakė, „pamėgink atsiminti“. Po keletos minučių mama perskaitė diktantą. Po to mamytė pasakė, kad gana, aš nuėjau į lovą, atsiguliau ir paklausiau mamytės, kodėl aš negaliu eiti į rusų mokyklą. Mamytė pasakė, kad aš esu lietuvė ir turiu lietuviškai kalbėti ir rašyti. Vakaraais, kai mama ar tėtis baigdavo darbus, pakviesdavo mane su broliu mokytis gimtosios mūsų kalbos.

Žemaičių Vyskupas
Motiejus Valančius

Paula Ušackaitė

Kristijono Donelaičio mokykla, Washington

Daug pasaulio įdomybių
Nori sužinot vaikai,
Jas visas Žiniukas žino
Ir užrašo tau tikėtai.
Nori būti Žiniuku,
Tai skaityki iš pradžių...

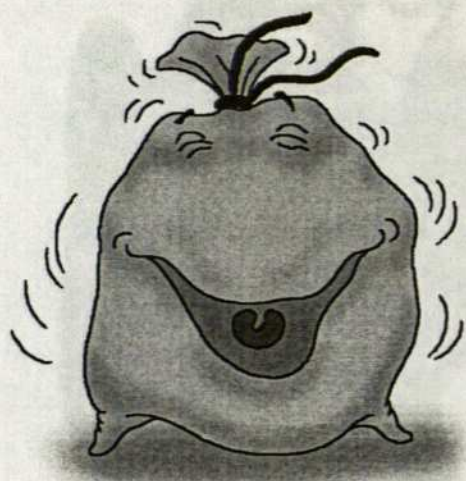
AR ŽINAI?

AUKSINIAI KRINTA LAPAI

Ruduo. Krinta geltoni, raudoni, rudi ir kitų spalvų lapai. Pūsteli vėjelis ir auksiniai lapai pabyra dar smarkiau. Tiesiog pasakiški ankstyvą rudenį Lietuvos miškai: tarp eglių ir pušų auga spalvingos drebulės, beržai, uosiai, raudoni klevai ir išdidūs ąžuolai. Jų lapai vienas po kito atsiskiria nuo šakučių, ilgai svirduliuoja ore, lyg dvejojami, kur geriau būtų nukristi, ir pagaliau minkštai atsigula ant žemės. O jei po šalnos šiek tiek stipresnis vėjas – visas medžių parėdas nuplėšiamas ir šiugžda po kojomis storas, purus lapų kilimas. Iki spalio mėnesio galo lapų beveik nelieka, tik geltonuoja vienas kitas pavėlavęs berželis, raudonuoja keli lapai drebulės viršūnėje ir gelsvai rudi, nenumetę lapų stovi ąžuolai.

Keičiantis metų laikams, kinta medžių lapų spalva. Pavasarį, kai lapai tik skleidžiasi, jie būna ryškesnės šviesiai žalios spalvos, vėliau tampa tamsiai žali ir tokie išsilaiko iki pat rudens. Visą vasarą žaliavę lapai pakeitė spalvą. Kas gi nutiko? Kodėl taip staiga žalias lapas tapo geltonu? Kas, lyg paėmęs teptuką, nuspalvino mūsų medžių ir krūmų lapus? Temperatūra krenta, šaknys nebegali tiekti tiek vandens, kiek lapai jo sunaudoja ir lapai krinta. Prieš krisdami jie pakeičia spalvą. Chlorofilo (graikiškai chloros – žalias, phyllon – lapas – žaliasis augalų lapų dažas) mechanizmai išmontuojami. Kadangi tiekimas nebeveikia, žalieji grūdėliai išyra, išnyksta ir lapas

Juokų maišelis

Buvo maišelis pilnas juokų
Išbiro, išlakstė – po vieną, po du.
Pasislėpė jie po "Eglutės" šakelėm,
Bus linksma skaityti vaikams ir tėveliams.

Tėvas klausia:

- Ar gerai, Petriuk atsakei
per egzaminus?

- Taip. Mokytojai taip
patiko, kad prašė dar kitą
kartą ateiti ir pakartoti.

Guli du tinginiai sode po
obelim. Vienas sako:

- O, kad obuoliai tiesiai į
burną kristų...

Antras atsisuka ir sako:

- Ir tu dar netingi kalbėti?

Moteris parduotuvėje renkasi
šluotą. Peržiūrėjo visas, kiek
buvo, ir dar liepė atnešti iš
sandėlio. Pagaliau išsirinko.

Pardavėjas klausia:

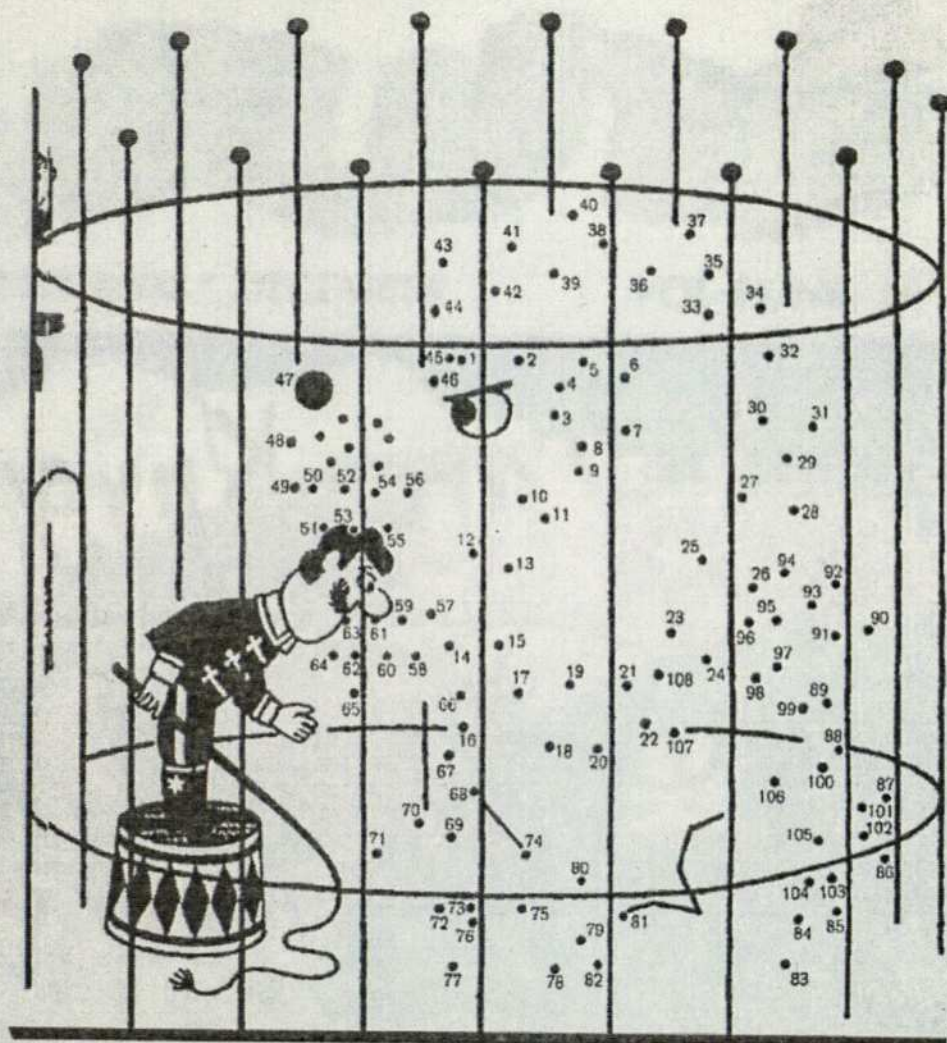
- Jums, ponija, suvynioti ar
taip skisite?

- Kodėl pavogei šito žmogaus
arklį? - klausia teisėjas čigono.

- Ui, ponuli, nevogiau aš jokio
arklio. Einu aną vakarą per
pievą, o čia ant tako arklys
guli. Aš pakėliau koją, maniau
- peržengsiu. O arklys kad
pakils, kad pradės mane nešti.
Gerai, kad šis žmogus
sustabdė.

SUJUNK TAŠKELIUS

SURASK 12 SKIRTUMŲ

Edvardo Kairiūkščio piešinys. V. Krėvės lituanistinė mokykla.

ISSN 1078-411X

EGLUTĖ

8812 W. 103 rd. St., Palos Hills, IL. 60465, USA

Tel. 708-430-1911